

ÂŞIK KEMTER BABA VE BAZI DÜZELTMELER

Hayrettin İVGİN*

Edebiyatımızda Kemteri mahlasını kullanan epeyce âşık bulunuyor. Bunlar bilebildiğimiz kadarıyla şunlardır:

Asıl adı Raşit Ali olan İstanbul'da yaşamış bir tekke şairi var ki sarayda mızıkta takımında bulunmuştur. Doğum tarihini bilemediğimiz bu Kemteri'nin ölüm tarihi 1986'dır. (Veya 1898). Yazma bir Divanı bulunuyor¹. Bu şairimizin bazı şiirleri Saadetin Nüzhet Ergun tarafından yayımlanmıştır².

Konyalı olan bir Kemteri daha vardır ki 1838-1914 yılları arasında yaşamıştır. "Kel Hacı" lâkabı ile bilinmektedir³.

"Ali Hoca" veya "Kebe Ali" adıyla ünlenen Tekirdağlı bir Kemteri vardır ki bu Bektaşî şairidir. Bu şair 1873-1939 yılları arasında yaşamıştır⁴.

Urfa'nın, Kısas köyünde de bir Kemteri yaşamıştır. Âşık Dertli Divanı'nın babası da âşıktı ve Kemteri mahlasıyla şiirler yazıyordu⁵.

Bir de Zile'nin Yücepinar köyünden bir Kemteri vardır ki 1921 yılında ölmüştür. Öldüğünde 80 yaşının üzerinde bir ihtiyardı⁶.

Bu yazımızın asıl konusu olan Kemter Baba ise Şarkışla'nın Ağcakışla bucağına bağlı Kale köyünde 1818'de ölen bir âşığımızdır.

Hayatı ile ilgili ayrıntılı bilgi bulunmuyor. Doğduğu yer kesin olarak bilinmiyor. Fazıl Oyat "Sivrialan köyünde doğmuş, Kale köyünde yaşamıştır" diyor⁷. Ali İhsan Tuncalı "Kale köyünde doğduğunu iyi biliyorlar" şeklinde köylülerin anlattıklarını aktarıyor⁸. Vehbi

Cem Aşkun "Bir müddet Sivrialanda oturmuş sonra Kale köyüne yerleşmiştir." diyerek doğduğu yeri söylemiyor⁹. İlhan Başgöz "Şarkışla'nın Kale köyündendir" diyerek doğum yerine açıklık getirmiyor¹⁰. İsmail Özmen "Sivas'ın Kangal ilçesine bağlı Minerekaya veya Sarıkışla'nın (herhalde Şarkışla olacak) Ağcakışla bucağına bağlı Kale köyünde doğdu" diyerek doğum yeri için iki yer gösteriyor¹¹. İbrahim Aslanoğlu Söz Mülkünün Sultanları adlı eserinde; Sivas eski İlköğretim Müfettişlerinden Ali Rıza Öztürk'ten yaptığı derlemeyi yazmaktadır. Bu derlemede Ali Rıza Öztürk'ün, Kemter Baba için: "Asıl adı Hüseyin Ali Baba'dır. Minarekaya köyünde doğdu. Sonradan Kabaçevliği'ne daha sonra da Emlek'in Kale köyüne gitti ve orada öldü dediğini aktarıyor¹². Demek ki; Âşık Kemter Baba'nın doğum yeri hâlâ belirsizliğini koruyor. Doğum tarihini hiçbir kaynak veremiyor.

Ölüm tarihini kesin biliyoruz. Hicri 1234 yani 1818 yılında Hakka yürümüştür.

Âşık Veli, Kemter Baba'nın öğrencisidir. Âşık Veli'yi o yetiştirmiştir. İbrahim Aslanoğlu, Âşık Veli adlı kitabında bizlere şu bilgileri veriyor.

"Veli kabiliyetli bir gençti. Telli Kız'ı yolcu ettikten sonra söylediği deyişleri ağızdan ağıza yayılmaya başladı. Ta Şarkışla'nın Kale köyünde oturan Âşık Kemter'in kulağına kadar gitti. Kemter, bu genci bayağı merak etti. Bir gün yanına ısmarladı. Onu ilk görüşte seydi. Yanından ayırmak istemedi. Dizinin dibine

oturtup aşıklığın bütün kurallarını ve türlerini öğretti. Birlikte söylediler, birlikte çığırdılar.

Aylar, yıllar derken bu mutluluk da çabucak geldi, geçti. Kemter 1818 yılında vefaatt etti. Usta demek, bir bakıma baba yarısı demektir. Onun kaybı Veli'yi çok sarstı. Kime ne desin? Feleğe kahretmekten başka elinden ne gelir.

*Şu yalan dünyada bir üstat buldum
Beni bırakmadın işime felek
Şakirt olan şaşkın olur dembedem
Ne okursun bilmem güşüna felek*

*Gönül turnam gökyüzünden dönerken
Felek ağı katmış göle inerken
Dizbediz oturup derdim yanarken
Kahrettim dostuma eşime felek*

*Sorayım feleğe Kemter'im n'etti
Yoksa delirdi mi huyu mu tuttu
Balım Sultan tekkesine mi gitti
Baykuşlar kondurdun taşıma felek*

*Kemter türlü kemhaları dokurdu
Doksan bin âyetin ilmin okurdu
Balım Sultan bahçesinde şakırdı
Yoksa ok mu değdi kuşuma felek*

*Kemter beni koydu yuvada yurtta
İsmi söyledim dilimde virtte
Ol sene bin ikiyüz otuz dörtte
Yükletti göçünü döşüme felek*

*Kemter türlü ölümlere ermişti
Yedi farz, uç sünneti kılını
Ölmeden elli yıl evvel ölmüştü
Çok cevir eyleme düşüme felek*

*Veli'm eyder Kemter gitti kimim var
Kemter'i aldirdim yeni gamım var
Usta idi yapılacak damım var
Hiç bu iş gelmedi başıma felek"¹³*

Şu bir gerçek ki Kemter Baba, ömrünün büyük bir bölümünü Kale köyünde geçirmiş ve orada 1818 yılında ölmüştür.

Bu şiirden çıkaracağımız bir sonuç daha bulunuyor. Âşık Veli Kemter Baba için "ölmeden elli yıl evvel ölmüştü" diyor. Kemter 1818'de öldüğüne göre, buradan 50 yıl geriye gidersek 1768 tarihini buluruz. Bu da Kemter Baba'nın ikrar verdiği ve ceme kabul edildiği yıldır¹⁴. Alevilikte bir kişinin ikrar verip ceme kabul edilmesi, ancak evli olması ve akıl balığ olması ile mümkündür. Kemter Baba'nın 15 ile 20 yaşları arasında ceme kabul edildiğini düşünürsek, buradan onun doğum tarihine yaklaşabiliriz. Demek ki Kemter Baba, 1748 veya 1753 yılları arasında bir tarihte doğmuştur. Öldüğünde ise 70 yaşlarında bir olgun kişiliğe sahip olduğu anlaşılıyor.

Hacı Bektaş Tekkesi ile yakın ilişkisi olduğu, sık sık Balım Sultan'a gittiği, bazen de bir süre görevli olarak orada kaldığı bilinmektedir. Bunları, hem kendi şiirlerinden hem de araştırmacıların ifadelerinden anlıyoruz.

Kemter Baba'nın iyi saz çaldığını ve gezginci bir âşık olduğunu kaynaklar söylemektedir.

*Bir erin methini eyleye Kemter
Bin İbrahim Seyyit Mehmet dedemiz
Zükûr-i Mustafa kulu bu Haydar
Bin İbrahim Seyyit Mehmet dedemiz*

diye başlayan şiirinden anlıyoruz ki Kemter, İbrahim oğlu Seyyit Mehmet Dede'nin müridi olmuştur.

Vehbi Cem Aşkun Kemter'le ilgili bir fıkrayı nakletmektedir:

"Konya'dan bir kadın ile evlenmiştir. Bir gün çiftten gelince karısı cezveyi ocağa sürüp, kocasına bir yorgunluk kahvesi pişirmek istemiş. Bunun gören âşık şu manzum nükteyi söylemiş:

*Kahve acı tütün acı ben acı
Doyurur mu iki acı bir acı*

Hoş sohbet, her bakımdan rind meşrep bir şair olan Kemter Baba, Bektaşî'dir"¹⁵.

Vehbi Cem Akşun'un naklettiği bu fıkradan, Kemter Baba'nın Konya'da evlendiğini öğreniyoruz. Ancak; Konya'ya ne zaman gitti? Kaçınıcı evliliği idi? Konya'da ne kadar kaldı? Karısını hemen Kale köyüne getirdi mi, getirmede mi? Bunları bilemiyoruz. Ancak, bazı kaynaklar Konya'da evlendiğini söylüyorlar^{16,17,18}, sanıyorum, bu bilgiyi Vehbi Cem Akşun'un bu fıkrasından alıyorlar.

Gelelim mahlasına: Asıl adının Hüseyin Ali olduğu kesin. Takma adı: Kemter. Şiirlerinin kiminde "Kemter" "Âşık Kemter", "Dertli Kemter" kiminde "Sefil Kemter" dediği de olur. Kemter Baba'yı diğer Kemterilerden ayıran da bu mahlasıdır. Diğerleri, Kemterî olarak tapşırmaktadırlar. Araştırmacıların bu hususa dikkat etmeleri gerekmektedir.

Bazı araştırmacılar; Zileli Yusuf Kemterî ile Kale köylü Kemter baba'yı birbirine karıştırıyor ve ikisinin de aynı kişi olduğunu söylüyorlar. Sayın Mehmet Yardımcı da 1983'lü yıllarda böyle düşünüyordu. Yüzyıllarboyu Zileli Halk Ozanları adlı kitabında bazı iddialarda bulunmuştu.

Zileli Yusuf Kemterî Kimdir? Babası Seyit Süleyman, Tunceli'nin Pertek ilçesinin Koçpınar köyünden Şarkışla'nın Kale köyüne göç etmiş Orada Elif adlı bir kızla evlenmiş. Daha sonra Seyit Süleyman, Zilenin Yücepınar köyüne gelmiş yerleşmiş. Yusuf burada doğmuş ve büyümüş. Annesi Sivalı olduğu için Kale köyüne sık sık gidip gelmiş. 1921 yılında 80 yaşının üstünde iken ölmüş. şimdi mezarı Yücepınar köyündedir.

Bu bilgileri Sayın Mehmet Yardımcı'nın kitabından öğreniyoruz¹⁹. 1921 yılında 80 yaşının üzerinde iken öldüğüne göre doğum tarihini, 10 yıllık bir yanlışlıkla hesaplamak mümkündür. Demek ki Zileli Yusuf Kemterî, 1831 ile 1841 yılları arasında doğmuştur.

Buna göre; Zileli Yusuf Kemterî ile Kale köylü Kemter Baba aynı kişi olmaz. Çünkü Kemter Baba 1818'de öldüğünde Yusuf Kemterî daha doğmamıştır. En az 13 sene sonra Yusuf Kemterî doğacaktır.

Yusuf Kemterî'nin annesi Elif'in Kale köylü olması sebebiyle buralara sık sık gelmiş olması; bize ancak Yusuf'un Kemter Baba'ya öykünerek şiir yazmış olmasını akla getiriyor. O yıllarda Kemter Baba'nın şiirleri halkın ağzında söylenmektedir. Yusuf da bu şiirleri öğrenerek ve de kendisine mal ederek Zile'ye döndüğünde bunları kendi şiirleri olarak söylemiş olabilir. Belki de annesi, Kemter Baba'nın yakın akrabalarından birinin kızıydı. Yusuf da hem mahlasını Kemterî almakla, hem de Kemter Baba'nın şiirlerini öğrenmekle bu mirasa konmayı kendinde hak görmüş olabilir.

Kaldı ki başka ve en önemli husus; mahlas farklılığıdır. Kale'li Kemter Baba şiirlerinde hiçbir zaman Kemterî olarak tapşırmamıştır. Bence Kemter Baba'yı diğer Kemterî'lerden ayıran en önemli ayırım budur.

Yusuf Kemterî'nin Âşık Veli'ye ustalık ettiği de söylenmektedir. bu da mümkün değildir. Çünkü Âşık Veli, 1853 yılında 60 yaşını aşkın bir kişi olarak ölmüştür. Oysaki Yusuf Kemterî, 1853 yılında yani Âşık Veli öldüğü tarihte ya 22 yaşında bir genç veya 12 yaşında bir çocuktur. Böyle bir şahıs nasıl olur da yaşlı bir kişiye ustalık yapabilir.

Sayın Yardımcı'nın kitabında şöyle bir ifade bulunuyor: "Sivas'ın Şarkışla ilçesinden olduğu söylenen Kemterî ve Zileli Kemterî aynı kişidir. Yaşamını Zile Yüceınar'da geçiren Kemterî, Sivas'a sık sık gittiğinden ve her iki yörede de eserlerine sıkça rastlandığından Sivashlı olduğu sanılmıştır. Oysa ikinci bir Kemterî yoktur. Sivashlı bilinen Kemterî, Zileli Kemterî'dir"²⁰.

Sayın Yardımcı, şu anda bu hükmünün doğru olmadığını söylemektedir. 15 yıl önce yayımladığı kitabındaki bilgileri, o yıllarda mevcut bilgilerden yararlanarak yazdığını, yeni belge ve bilgiler ışığında, düzeltmelerde bulunacağını ifade etmektedir. Bu durum değerli bir bilim adamımızın bilimsel olgunluğunu ve objektifliğini göstermektedir.

Kemter Baba'nın yayımlanan şiirleri pek fazla değil. Biz ona ait olduğunu sandığımız şiirlerin hepsini bu yazımıza koyduk.

Yazımızı hazırlarken yararlandığımız kaynakların dışında, Kemter Baba ile ilgili bazı yazılara da işaret edilmesi gerektiğini düşünmekteyim. Refik Ahmet Sevengi'nin "Yüzyıllar Boyunca Halk Şairleri"²¹, İbrahim Aslanoğlu'nun Sivas Folkloru²² ve Türk Folkloru²³ dergilerinde yayımlanan yazıları, Mehmet Yardımcı'nın Halay Dergisi'ndeki yazıları^{24,25}, Hayrettin İvgin'in Halay Dergisi'ndeki bir yazısı²⁶ Kızılırmak Dergisi'nde yayımlanan "Kemter Baba" adlı yazı²⁷ doğrudan Kemter Baba ile ilgilidir.

Kemter Baba'nın; Turgut Koca'nın "Bektaşî Nefesleri ve Şairleri" adlı kitabında bir²⁸, Besim Atalay'ın "Bektaşîlik ve Edebiyatı" adlı kitabında bir²⁹, Kızılırmak Dergisi'nde bir³⁰, Otman Gündoğdu'nun "Hz. Veysel Karanî'nin Gerçek Hüviyeti" adlı kitabında bir³¹ şiirine rastladım.

Kemter Baba, Emlek yöresinin ve 18. yüzyılın yetiştirdiği büyük âşıklardandır. Bu âşık ile ilgili olarak, üniversitelerimiz ve araştırmacılarımız henüz ciddi bir çalışma yapmamıştır. Umarız ki Kemter Baba ile ilgili belge ve bilgiler giderek çoğalır ve şiirlerinin sayısı artar.

BAZI BAZI

Bu kadar cevretme aziz sultanım
Ya nolur insafa gel bazı bazı
Mürüvvet değil mi çeşm-i figânım
Bendenin yüzüne gül bazı bazı

Yoluna koymuşum can ile teni
Hiç hilâfım yoktur severim seni
O kadar gönülde yâdetme beni
Kadir kıymetimi bil bazı bazı

Ulu sular gibi çağlayıp akma
Aşkın hançerini sineme çakma
Noksanım var ise kusura bakma
Bildüğinden şaşar kul bazı bazı

Arif isen dedigimi bilirsin
Yarah sineme merhem olursun
Gelirim her daim azgın durursun
Şâd eyle gönlümü al bazı bazı

Sefil Kemter der ki leb-i balımsın
Canımın cananı selvi dalımsın
Sen ne merhametsiz kanlı zalımsın
Bana bir selâm sal bazı bazı

SULTANLIK SENİN

Hey erenler meydanınız şad olsun
Kulluk benim olsun sultanlık senin
Açılsın gül başın bahar yaz olsun
Kulluk benim olsun sultanlık senin

Kadir Mevlâm baharımı kış etme
İpeğimi kendir ile baş etme
Böyle eza ile beni dış etme
Kulluk benim olsun sultanlık senin

Onca benlik ile menzil almadı
Şeytanlığın hak âleme umadı
Kiprikler ok oldu secde kılmadı
Kulluk benim olsun sultanlık senin

Ben ne dedim ise sen inanmadın
Benim kim olduğum sen hiç bilmedin
Ben buraya kavga için gelmedim
Kulluk benim olsun sultanlık senin

Dertli Kemter ben bu sırra ermedim
Söz kuşuydum cennete girmedim
Benden edna daha bir kul görmedim
Kulluk benim olsun sultanlık senin

SEYYİD MEHMET DEDEMİZ

Bir erin medhini eyleye Kemter
Bin İbrahim Seyyit Mehmet dedemiz
Zükûr-i Mustafa kulu bu Haydar
Bin İbrahim Seyyit Mehmet dedemiz

Zeynel Âbidin'in yeşildir donu
Dünya vü uhrevi inletme beni
Ecdadımın fahr-i şefaât kâni
Bin İbrahim Seyyit Mehmet dedemiz

Seyitkâne emanettir her yanı
Âli evlât kalbi saf gönü gani
Zatından can vermiş bulmuş cananı
Bin İbrahim Seyyit Mehmet dedemiz

Şekli budaladır alın himmeti
Evlâd-ı Resul'dur geçer minneti
Bilmeze öğretir farzı sünneti
Bin İbrahim Seyyit Mehmet dedemiz

Kemter kurban olsun gül yüzlü yâre
Bizi hıfz eyleyip sağaltın yara
Zeynel Âbidin'den teberrük zira
Bin İbrahim Seyyit Mehmet dedemiz

SEYRAN O ZAMAN OLUR

N'ola dost yüzünden atsa nikabın
Kurban bayram seyran o zaman olur
Atsa nikabını şaz olsa gülse
Kurban bayram seyran o zaman olur

Lâ feta illâ Ali'nin süresi
Heman mest ü hayran olmak çaresi
Em bilirse bu sinemin yaresi
Kurban bayram seyran o zaman olur

Bugünkü zamanı koyma yarına
Muhannetler haset eder pîrine
Aduvların köktü yuna arına
Kurban bayram seyran o zaman olur

Hattım arz eylesen gül yüzü yâre
Arada kalmasa zerrece kara
İki cemal geldiği an bir yere
Kurban bayram seyran o zaman olur

Kemter himmet alsa üstaddan pîrden
Serini kurtarsa tamudan nardan
Gönlü halâs olsa kurtulsa zârdan
Kurban bayram seyran o zaman olur.

BENZER

Yaylada bir dilber gördüm gaziler
Aynı yolcuların karına benzer
Daha hâlâ sinelerim sızılar
Feğrhat'ın sevdiği Şirin'e benzer

Bir kaba bakışın benzer şahana
Asla mislin gelmemiştir cihana
Her endamın uygun yoktur bahane
Salınıp duruşun sütlüne benzer

Âşıklar n'eylesin namusu arı
Uğruna harcettim olanca varı
Zelha'nın Yusuf'u Yusuf'un yârı
Kaşların Musa'nın Tur'una benzer

Beni aldı vücudumuz aynıımız
Gene şüelendi sınık göynümüz
Som gümüşten arı altından temiz
Hazreti Meryem'in nuruna benzer

Sefil Kemter düştü vahdet yoluna
Seyir eyle şu mazlumun hali ne
O yâr düşmüş kadrin bilmez eline
Tımarsız bahçenin gülüne benzer

SULTAN BALIM VAR

Şükür olsun ol Hûda'nın demine
Hünkâr Hacı Bektaş, Sultan Balım var
Medh-i evsafını eyledim yine
Hünkâr Hacı Bektaş, Sultan Balım var

Hoca Ahmet Yesevî ol pîridir.
Vilâyeti dağlar taşlar eritir
Hazerat-ı Hakk'ın gizli sırrıdır
Hünkâr Hacı Bektaş, Sultan Balım var

Bir güneştir doğdu dünya yüzüne
Cümle erler niyaz etti sözüne
Âşıkların nur göründü gözüne
Hünkâr Hacı Bektaş, Sultan Balım var

Ol Şeyh'ül aktap postunda oturan
Rum erleri hizmetini yetüren
Zemheride dost elma'sın bitüren
Hünkâr Hacı Bektaş, Sultan Balım var
Kemter eyder biat ettin ol erden
Muhabbet kokusu çıkmaz ol serden
Bizi ayırt etme ye Şah-ı Merdan
Hünkâr Hacı Bektaş, Sultan balım var

ELVEDA SEVDİĞİM

Elvede sevdiğim işte ben gittim
Günbegün rahınız ürüşan olsun
Ben bir edna kulum değil davacı
Dilerim gönlünüz şaduman olsun

Ahdim olsun dostköyüne varmayım
Ben yârimi yadlar ile görmeyim
Hercai dilbere meyil vermeyim
İsterse benleri zer-efşan olsun

Sözünden döner mi merd oğlu merdler
Sineme sen urdun düğümler dertler
Tığ-ı gamze ile attığın dertler
Bırak şu sinemde bir nişan olsun

Hem bana sermayemden alıcı
Gönlümdekin kalbimdekin bilici
Bir ben bir yar yerde sadık kalıcı
İsmimiz dillerde âlişan olsun

Dertli Kemter emsem lebin balını
Her emdikçe bal eyledi dilimi
Gullâb suyu ile zulfun telini
Taramayım gayri perişan olsun

BEKTAŞ VELİ PİRİMDİR

Horasan şehrinde zuhur eyleyen
Hünkâr Hacı Bektaş Veli pirimdir
Gelip Rum diyarın pürnur eyleyen
Hünkâr Hacı Bektaş Veli pirimdir

Güvercin donunda pervaz eyledi
Rum erleri gelip niyaz eyledi
Tevelli sırrına ağaz eyledi
Hünkâr Hacı Bektaş Veli pirimdir

Cansız duvarları odur yürüten
Bektaş getiris şahit eyleyen
Kara taşı hamur gibi yoğuran
Hünkâr Hacı Bektaş Veli pirimdir

Burhan istediler ol dem pirinden
Ak dedi Akpınar aktı yok iken
Avcunda gösterdi nurdan yeşil ben
Hünkâr Hacı Bektaş Veli pirimdir

Pirim nesl-i isna aşar değil mi
Kapısında kuldur bu **Aşık Kemter**
Muhammed Ali'nin varisi ilmi
Hünkâr Hacı Bektaş Veli pirimdir

AZ KALDI

Bir kömür gözlünün kahrın çekerim
Güzel ömrüm telef ettim az kaldı
Başım alıp ne diyare giderim
Güvendiğim üç beş günlük güz kaldı

N'olaydı da göre idim sağ yârim
Kolaylıkla terk etmezdim vatanım
Çakır dikenine dağlattı tenim
Ne üst kaldı ne baş kaldı yüz kaldı

İşte böyle iyi olmaz halim var
Alan da yok harçlık edem lâ'im var
Binişim yok bir köhnecek şalım var
Sofa gitti bir nükteli söz kaldı

Dertli Kemter neye geldin bu vakit
Âhir şerdir neye geldin bu vakit
Cadde yollar battal oldu bu vakit
Giden de yok bir köhnecek iz kaldı

GURBET EL AĞLAR

Bir kişiye bir hoş seda bürünse
Ol kişiyi gayri gurbet el eğler
Kır at çekse aşk boynuna dolansa
Sabır karar kalmaz cadde yol eğler

Viran ettin bunca biten bağları
Melul koydun sayrı ile sağları
Yükseğinde coşkun akan çayları
Alçağında sakin olan göl eyler

On bir ay olmuştur cihanda yatar
Aşık maşukunun demanın tutar
Tan yüzüne kalkmış çağrışır öter
Bulbulün gönlünü gonca gül eyler

Arıtp da kalp evini sağlayan
Mahrûm kalmaz sıtkın Hakk'a bağlayan
Kemter'e sen gitme deyi eğleyen
Gene Hak nazarı olan kûl eyler

**NAZLI YÂRE
HABER SALDIM**

Nazlı yâre haber saldım almamış
Almazsa gam değil almayı versin
Nazlı yâr da bana selam salmamış
Salmazsa gam değil salmayı versin

İstemem kaşları kara ise de
Hasretinden ciğer pare ise de
Merhemî derdime çare ise de
Çalmazsa gam değil çalmayı versin

Duydunuz mu şu yavrunun ahidini
Yıktı viran etti gönül tahtını
Unuttun mu ikrarını ahidini
Gönül hayaline yelmeyi versin

Mansur gibi dârim idin bir zaman
Kisb içinde kârım idin bir zaman
Âlem bilir yârim idin bir zaman
Varsın şimden geri olmayı versin

Doksana vardı da yüz geçti ise
Aradan nükteli söz geçti ise
Âhiri **Kemter**'den vaz geçti ise
Bergûzar verdiğim elmayı versin

DEĞİL MIDİR

Göztünü sevdiğim beni ağlatma
Âşıkı ağlatan ar değil midir
Şu sinem aşk oduna dağlatma
Sinemdeki yanan nar değil midir

Elâ gözlüm kapınızdan eksilmem
Türap olup değme ağa basılmam
Varıp Mansur gibi dardan asılmam
Zulfun teli bana dar değil midir

Her nereye gitsem medhin eylerim
Hayalinle cünun gönlüm eğlerim
Senden özge kisb ü kârı n'eylerim
Didara baktığım kâr değil midir

Senin muhabbetin cesetten candan
Gam çekme sevdiğim vazgelmem candan
Elâ gözlüm niçin kaçarsın benden
Dertli Kemter sana yâr değil midir

GÖRESİM GELDİ

Çoktan beri hasretini çektiğim
Gül yüzlü yârimi göresim geldi
Tatlı canım feda olsun yoluna
Yoluna serimi veresim geldi

Yedi yıldır çeker idim yasını
Doldur ver içeyim bade tasını
Çiçeklerden güzel çiçek hasını
Sevdiğim yanına varasım geldi

Her âdemi âdem deyü tanıma
Cemalin göreyim otur yanıma
Muhabbetin tatlı dilde canıma
Canını canıma sarasım geldi

Biz de döndük Mecnun ile Leyla'ya
Yaz gelince bile gidek yaylaya
Şükür olsun kavuşturan Mevla'ya
Ancak derdimizin çaresi geldi

Dertli Kemter işte geldim cihana
Dostu görem deyü ivmem bahane
Hak ceminde kavuşunca can cana
Şimdi muhabbetin sırası geldi

DÜŞ GELİR BÖYLE

Ezelden bilirim seni azizim
Erin ere yolu düş gelir böyle
Sen benim olursan ben de seninim
Dostun dosta huyu hoş gelir böyle

Zengülu zengüle vurup aşınca
Lokmalar hall'olur temiz pişince
Bâdeler içilir sazlar coşunca
Gerçek aşıklara cûş gelir böyle

Kunduz beği etti bizi bir nefer
Kunduz dalgasına aldık bir cevher
Yalancı sözleri fesh olur gider
Gerçeğin sözleri boş gelir böyle

Muhannet doludan doluya süner
Fitili söyütün çırası söner
Erlerin başına yüz bin er döner
Yiğidin başına iş gelir böyle

Dertli Kemter kendi kendin yeldirir
Er olanlar çifte kantar kaldırır
Ulu derya bulup kabın doldurur
Ârifler elinden iş gelir böyle

YERİNDEN GÜZEL

Ben bir canan sevdim Kenan ilinde
Yeri güzel kendi yerinden güzel
Bir Yusuf dideli balı yerinde
Nuru güzel kendi nurundan güzel

Hayran oldum yanağında lâli var
Başka haysiyeti başka hali var
Derununda Muhammed var Ali var
Yarı güzel kendi yarından güzel

Ben o canı sevdim durmadım heman
Zerrece kalmadı gönlümde guman
Salınıp meydana durduğu zaman
Darı güzel kendi darından güzel

Nasip olsa kokulasak gül teri
Benim sevdiceğim has bahçe narı
Bir nutkuna muhtaç olan **Kemter**'i
Varı güzel kendi varından güzel

DİLBER

Çoktan beri yoktur dilberi gördüğüm
Onun için gönlüm berbade dilber
Gam yemezdim şu fânide öldüğüm
Sunaydın elinle bir bâde dilber

Dostu değişmesem dünya varına
Yiğidin yazılan gelir serine
Kalmadı bu dünya güzel Şirin'e
Kayalar kestirdi Ferhat'a dilber

İskender-i Zülkarnayn Han oldu
Zaloęlu Rüstem gibi pehlivan oldu
Aleme hükmeden kahraman oldu
Bu dünya kalmadı Kubad'a dilber

Hani Kayser gibi anka-yı devran
Felek dahi ana vermedi aman
Yahya ile Davut oğlu Süleyman
Onlar da görünmez dünyada dilber

Bu mudur **Dertli Kemter**'in muradı
Ser verdi cihani gezdi aradı
Nice bir edersin sen bu inadı
Bölünmez nemiz var arada dilber

ABDAL'DIR

Abdalların binâsını soranlar
Allah bir Muhammed Ali Abdal'dır
Hakikat ilmini künhün ararsan
Cümle ululardan ulu abdaldır

Muhammed kuklara girdi pes dedi
Ali'yi görünce Allah dost dedi
Muhammed de abdal olmak istedi
Üçler yediler kırklar yolu abdaldır

Muhammed kırklarda bir hayal gördü
Bu hayal ne imiş vechine erdi
Fırdevs-i aladan içeri girdi
Gördü bulbullerin gülü abdaldır

Ben bu abdallıktan geri kalamam
Abdallığı tuttum elden salamam
Kemer bağlamışım zünnar olamam
Kemberbestlerin beli abdaldır

Dertli Kemter anladı mı hesabı
Seyyid Battal Gazi Abdülvehhabı
Erenler İmâmı Hakkın mihrabı
Hünkâr Hacı Bektaş Veli abdaldır

OLMADI

Ey ağalar hangi derdim yanayım
Yitirdim yârimi gören olmadı
Pervaneler gibi yandım tutuştum
Yandım alevimi alan olmadı

Ah çekmekten gitti yüzümün rengi
Âleme şan verdi Arap Üzengi
Leylâ olmuş idi Mecnun'un dengi
Onlara da imdat kılan olmadı

Kim görmüştür Ferhat ile Şirin'i
Onlar da sevdiler birbirini
Attı külüngünü verdi serini
Böyle yâr yoluna ölen olmadı

Hurşit Mahî için kaygıya battı
Kanber de Arzu'nun dizine yattı
Dünyada Şahsanem murada yetti
Âşık Garip gibi gülen olmadı

Ey Kemter'im dağ başında oturdum
Derdim elli iken yüze yetirdim
Lokman Hekim gibi cerrah getirdim
Şu benim halimden bilen olmadı.

NOTLAR

Araştırmacı yazar

- 1 (a) Vasfi Mahir Kocaturk, Tekke Şiiri Antolojisi, Edebiyat Yayınevi, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1965, s.536-538.
(b) İsmet Zeki Eyyüpoęlu, Alevî - Bektaşî Edebiyatı, Der Yayınları: 82, Yaylım Matbaası, İstanbul 1991, s.309-311.
(c) İsmail Özmen, Alevî - Bektaşî Şiirleri Antolojisi (19. Yüzyıl), 4 Cilt, Saypa Yayınları, Ankara 1995, s.591.592.
- 2 Saadettin Nüzhet Ergün, Bektaşî - Kızılbaş - Alevî Şairler III, İstanbul 1956, s.351.

- 3 Saadetin Nuzhet Ergün - H. Ferit Uğur, Konya Vilâyet ve Harsiyatı, İstanbul 1926, s. 95 (Eski Yazı).
- 4 (a) Aydın Öy, Yüzyıllar Boyunca Tekirdağlı Şairler ve Yazarlar, Tekirdağ Valiliği Yayını, Kaya Matbaacılık, İstanbul 1995, s.181-185.
(b) Vahit Lütfi Salcı, "Ali Kemteri", Damla Dergisi, yeni Seri, cilt 2, Sayı: 8-58, 25 Ağustos 1949, s. 125 Ayrıca Bkn: Sayı: 9-59, 25 Eylül 1949, s.141-143.
(d) Cahit Öztelli, Bektaşî Gülleri, İstanbul 1973, s.75, 96, 361.
- 5 Halil Atılğan, Kısâşlı Aşıklar, Özdal Basım Yayın Ltd. Şti., Şanlıurfa, Eylül 1992, s.23.
- 6 Mehmet Yardımcı, Yüzyıllar Boyu Zileli Halk Ozanları. Ankara 1983, Ayyıldız Matbaası, s.18-22.
- 7 Fazıl Oyat, 20 Halk Şairi, Ülku Basımevi, İstanbul 1942, s.17-19.
- 8 Ali İhsan Tuncalı, Emlak Alevi Şairleri, Türk Yolu - Bizim Şehir Matbaası, İzmit 1967, s.74-77.
- 9 Vehbi Cem Aşkun, "Sivas Halk Şairleri", Sivas Postası Gazetesi, Sivas 1986.
- 10 Prof.Dr. M. İlhan Başgöz, İzahlı Halk Şiiri Antolojisi, Ararat Yayınevi, Başaran Matbaası, İstanbul 1968, s.91.
- 11 İsmail Özmen, Alevî - Bektaşî Şiirleri Antolojisi (17-18. Yüzyıl), 3. Cilt, Ankara 1995, s.351-353.
- 12 İbrahim Aslanoğlu, Söz Mülkünün Sultanları, Erman Yayınları, İstanbul 1985, s.93-102.
- 13 İbrahim Aslanoğlu, Aşık Veli, Kültür Bakanlığı MİFAD Yayınları No: 53, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1984, s.104.
- 14 Bilindiği gibi, "Mûtu Kable en temûtü" Hadis-i Şerifi "Ölmeden evvel ölünüz" manâsındadır. Alevî Bektaşî şairleri ve aşıkları bu hadis-i şerife şiirlerinde telmihte bulunurlar. Şah Hatây'nin bir şiirinin dörtlüğünde buna atıfta bulunuyor.
"Şah Hatây'i'm mani söyler dilinden
Ayırır lar seni kibr ile kinden
Ölmeyene nasip olmaz bu yoldan
Var ölmezden evvel öl de andan gel"
- 15 Bkn: 9 no.lu dipnot
- 16 Tahir Kutsi Makal, Türk Halk Şiiri (Antoloji), Toker Yayınları No: 20, İstanbul 1975, s.130-131.
- 17 M. Sunullah Arısoy, Türk Halk Şiiri Antolojisi, Bilgi Yayınevi, Ankara 1985, s.254.
- 18 Asım Bezerci, Türk Halk Şiiri, Cilt I, Say Yayınları, Engin Matbaacılık, İstanbul 1993, s.327-330.
- 19 Bkn: 6 no.lu dipnot
- 20 Bkn: 6 no.lu dipnot
- 21 Refik Ahmet sevengil, Yüzyıllar Boyunca Halk Şairleri, Atlas yayınevi, İstanbul 1965, s.285-287.
- 22 İbrahim Aslanoğlu, Veysel'i Yetiştiren Çevre Şairleri", Sivas Folkloru Dergisi, Yıl: 1, Sayı: 5, HAZİRAN 1973, S.18.
- 22/a İbharim Aslanoğlu, Âşık Kemter'in Yayınlanmamış Şiirleri", Sivas Folkloru Dergisi, Yıl: 1, Sayı: 9, Ekim 1973, s.8-9.
- 23 İbrahim Arslanoğlu, "Âşık Kemter'in Yayınlanmamış Deyişleri", Türk Folkloru, Yıl: 1, Sayı: 4, Kasım 1979, s.10-11.
- 24 Mehmet Yardımcı, Kemter'in Memleketi, Halay Dergisi, Yıl: 4, Sayı: 35, Kasım 1983.
- 25 Mehmet Yardımcı, Kemter'in Bilinmeyen Şiirleri, Halay Dergisi, Yıl: 4, Sayı: 40, Nisan 1984, s.14.
- 26 Hayrettin İvgin, Mehmet Yardımcı'ya Yardımcı Olabilirsem..., Halay Dergisi, Yıl: 4, Sayı: 42, Haziran 1984, s.23-24.
- 27 Kızılırmak Ozanları: Kemter Baba, Kızılırmak Haber Kültür Seçkisi, Sayı: 4, 1997, s.47.
- 28 Turgut Koca, Bektaşî Nefesleri ve Şairleri, Naci Kasım maarif Kitaphanesi, İstanbul 1990, s.
- 29 Besim Atalay, Bektaşilik ve Edebiyatı, Ant Yayınları, 2. Baskı, Anadolu Matbaacılık, İstanbul 1991, s.98-99.
- 30 Kızılırmak Haber Kültür Seçkisi, Sayı: 1, 1995, s.21.
- 31 Otman Gündoğdu, Hz. Veysel Karanî'nin Gerçek Hüviyeti, Ayyıldız Yayınları: 29, Ağustos 1996, s.243.